ਐਮ/ਐਸ. ਇਸਨਾਰ ਏਕੁਆ ਫਾਰਮਸ

ਬਨਾਮ

ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਇੰਡੀਆ ਇੰਸ਼ੁਰੈਂਸ ਕੋ. ਲਿਮਿਟੇਡ.

(2013 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1077)
ਅਗਸਤ 08, 2023

[ਏ. ਐਸ. ਬੋਪੰਨਾ ਅਤੇ ਸੰਜੈ ਕੁਮਾਰ*, ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਮੁੱਦਾ : ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਝੀਂਗਾ ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਤੋਂ ਝੀਂਗਾ ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਅਧੀਨ ਬੀਮਾ ਕਵਰੇਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। 'ਵਾਈਟ ਸਪੌਟ ਡਿਜੀਜ' ਨਾਮਕ ਬੈਕਟੀਰੀਆਲ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਕੋਪ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਝੀਂਗਾ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ ਮੌਤ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬੀਮਾ ਦਾਅਵਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਪਭੋਗਤਾ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ) ਅੱਗੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਅਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੂਜੇ ਦੌਰ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਹੋਰ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਦਾਅਵਾ ਰਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਵਿਆਜ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਸੀ।

ਬੀਮਾ – ਉਬੇਰੀਮਾ ਫਿਡੇਸ ਦੀ ਲੋੜ:

ਫੈਸਲਾ : ਉਬੇਰੀਮਾ ਫਿਡੇਸ, ਭਾਵ, ਚੰਗੀ ਭਾਵਨਾ, ਬੀਮਾ ਦੇ ਇਕ ਕਰਾਰ ਵਿੱਚ ਲੋੜ ਹੈ – ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਬੀਮਾ ਦੇ ਕਰਾਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵੇਲੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ – ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, 22.09.1995 ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਸਰਵੇਖਣਕਰਤਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜਿਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ₹17,64,097/- 'ਤੇ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ, ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਚੋਣ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਥਾਪਿਤ ਦਾਅਵੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਚਿਤ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ – ਇਹ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਰਵੇਖਣਕਰਤਾਓਂ, ਐਮ/ਐਸ. ਫਰੈਂਕ ਅਤੇ ਫੇਅਰ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਟਰਜ਼, ਦੀ ਸਪਸ਼ਟ ਖੋਜ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਉਠਾਇਆ ਸੀ – ਹੋਰ, ਆਪਣੀ ਪਾਲਿਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਦਾਅਵਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਪੀ.ਈ.ਡੀ.ਏ/ ਰਾਜ ਮਛੀਰੀ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਵਿਸਾਖਾਪਟਨਮ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਮਛੀਰੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ 01.05.1995 ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੌਤ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ – ਇਕ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਲਈ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰੇ ਜਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕਰੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਖੁਦ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਨਿਸਪਕਸ਼

ਅਧਿਕਾਰੀ, ਸਿਰਫ ਅਪਵਾਦਾਂ ਅਧੀਨ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੈ - ਕਿਸੇ ਵੀਮਾ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਭਵ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਵੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੱਚੇ ਅਤੇ ਉੱਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਮੁਨਾਫੇ ਦੀ ਹੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਨਾ ਕਰੇ।

ਵੀਮਾ - ਮਨਜ਼ੂਰ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਗਣਨਾ - ਵਿਧੀ:

ਫੈਸਲਾ : ਤੱਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਵੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਗਣਨਾ ਦੀ ਵਿਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਸੀ - ਮਨਜ਼ੂਰ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਗਣਨਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਤਰੀਕੇ ਸਨ (ਇਨਪੁਟ ਲਾਗਤ ਵਿਧੀ; ਯੂਨਿਟ ਲਾਗਤ ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਪੱਖਵਾਰੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿਧੀ) - ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕੁੱਲ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ₹30,69,486.80

ਲਗਾਇਆ ਅਤੇ ਸਾਦੇ ਵਿਆਜ ਦਰ @ 10% ਪ੍ਰਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਮੁੱਲ ਸਨ: ₹75,38,691.46 (ਇਨਪੁਟ ਲਾਗਤ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ); ₹75,87,750/- (ਯੂਨਿਟ ਲਾਗਤ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ); ਅਤੇ ₹79,20,000/- (ਪੱਖਵਾਰੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ) - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਣਨਾਵਾਂ ਸਹੀ ਹਨ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨ ਮੁਲਾਂਕਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਰ ਵਿੱਚ, ਭਾਵ, ₹75,87,750/- ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ - ਵੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਉਚਿੱਤ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਸੂਚਿੱਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਕਾਇਆ ਅਤੇ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਰਕਮ 'ਤੇ ਵਿਆਜ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰੇ - ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਵਿਆਜ ਦਰ, ਭਾਵ, 10% ਉਚਿੱਤ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਹੈ।

ਜਨਰਲ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਚੰਦੂਮੁੱਲ ਜੈਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ AIR 1966 SC 1644 : [1966] SCR 500 – ਦਾ ਪਾਲਣਾ।

ਜੇਕਬ ਪੁੰਨੇਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟਡ ਇੰਡੀਆ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ (2022) 3 SCC 655; ਮੈਡਰਨ ਇੰਸੁਲੇਟਰਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਓਰੀਐਂਟਲ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ (2000) 2 SCC 734 : [2000] 1 SCR 1076 – 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ।

ਸਿਵਿਲ ਅਪੀਲੇਟ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ : ਸਿਵਿਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1077 ਦਾ 2013.

ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਡਿਸਪਿਊਟਸ ਰੈਡਰੈਸਲ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 150 ਦਾ 1996 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ 21.07.2011 ਦਾ ਫੈਸਲਾ।

ਸ੍ਰੀਦਰ ਪੋਤਰਾਜੂ, ਕੇ. ਪੀ. ਸੁੰਦਰ ਰਾਓ, ਆਯੁਸ਼, ਰਜਤ ਸ੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਸੁਮਿਤ ਪੰਵਾਰ, ਸੀ. ਕੇ. ਰਾਇਆ, ਅਵਿਕ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਪ੍ਰਮਿਤ ਸਕਸੇਨਾ, ਏ. ਕੇ. ਦੇ, ਜ਼ਾਹਿਦ ਅਲੀ ਖਾਨ, ਮਿਸ ਅਨਨਯਾ ਦੇ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੰਜੇ ਕੁਮਾਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

1. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਦੂਜੇ ਦੌਰ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜੀ ਦੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਉੱਠਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦੇ ਇੱਕ ਸੰਕੀਰਣ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

2. ਸਾਲ 1994 ਦੌਰਾਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਸਾਝੇਦਾਰੀ ਫਰਮ, ਨੇ ਵਾਕਾਪਾਡੂ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਐੱਸ. ਰਾਇਵਾਰਮ ਮੰਡਲ ਦੇ ਪੂਰਵ ਵਿਸਾਖਾਪਟਨਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ 100 ਏਕੜ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, 68 ਏਕੜ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਨਾਲ, ਝੀਂਗਾ ਪਾਲਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ 37 ਤਾਲਾਬਾਂ ਸਬੰਧੀ 7-10-1994 ਤੋਂ ਪੰਜ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਬੀਮਾ ਕਵਰੇਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 22,67,000 ਝੀਂਗੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਅਧਿਕਤਮ ਬੀਮਾ ਮੁੱਲ ₹1,20,00,000 ਲਈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕੁੱਲ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ₹2,44,800/- ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਕਰੀ ਕਰ ₹12,240/- ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਅਤੇ 25.11.1994 ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ 'ਖਾਰੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਝੀਂਗਾ ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ' ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਬੀਮਾ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਝੀਂਗਾ ਲਾਰਵਾ ਨੂੰ PL 20 ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਾਲਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਸਟਾਕਿੰਗ ਦੀ ਮਿਤੀ 7-10-1994 ਸੀ। ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਕਿ 22,67,000 ਝੀਂਗਾ ਲਾਰਵਾ ਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਪੈਦਾਵਾਰ, ਭਾਰ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ, 80,400 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਸੀ ਅਤੇ ਝੀਂਗਿਆਂ ਦਾ ਔਸਤ ਸਰੀਰ ਭਾਰ, ਪੂਰੀ ਆਕਾਰ 'ਤੇ, 11 ਗ੍ਰਾਮ ਤੋਂ 33.5 ਗ੍ਰਾਮ ਤੱਕ ਸੀ। ਕੱਟਣ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮਿਤੀਆਂ 07.02.1995 ਤੋਂ 11.02.1995 ਤੱਕ ਸਨ। ਪਾਲਿਸੀ ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੀਮਾ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਪੱਖਵਾੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਕੈਲੰਡਰ ਮਹੀਨੇ ਨੂੰ ਦੋ ਪੱਖਵਾੜਿਆਂ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ। ਪਾਲਿਸੀ ਨੇ ਹੋਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਢੱਕੇ ਗਏ ਖਤਰੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕੁੱਲ ਨੁਕਸਾਨ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਤਾਲਾਬ ਵਿੱਚ ਕਵਰ ਖਤਰੇ ਕਾਰਨ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ 80% ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਾਲਿਸੀ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਾਲਿਸੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਟੇਬਲ ਜੋੜੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾ

ਪਾਲਿਸੀ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸ ਪੱਖਵਾੜਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਬੀਮਾ ਰਕਮ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਾਂ ਦੀ ਅਧਿਕਤਮ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

3. ਜਦੋਂ ਕਿ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ 'ਤੇ 'ਵਾਈਟ ਸਪੌਟ ਬੀਮਾਰੀ' ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਬੈਕਟੀਰੀਆਈ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕੋਪ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਸਮੇਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ, ਝੀਂਗਿਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਮੌਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ। ਇਸ ਨੇ ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ।

ਪਰੰਤੂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਦਾਵਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 15.07.1997 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਪੱਤਰ ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇ ਗਏ; ਸਰਵੇਖਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ; ਅਤੇ ਜੋ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਉਹ ਅਸਥਾਪਿਤ ਸਨ।

4. ਇਸ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਡਿਸਪਿਊਟਸ ਰੈਡ੍ਰੈਸਲ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ [ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, 'ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ.'] ਅੱਗੇ ਮੂਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 55 ਦੀ 1996 ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ₹75,98,362/- ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ 'ਤੇ 24% ਪ੍ਰਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਬਿਆਜ ਅਤੇ ₹10,00,000/- ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਸਾਂਝੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ 29.04.2004 ਨੂੰ, ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮੂਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 55 ਦੀ 1996 ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਖਿਲਾਫ ਵਿਸਾਖਾਪਟਨਮ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਇੱਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝੀਂਗਾ ਉਤਪਾਦਕ ਸ੍ਰੀ ਵੀ.ਵੀ. ਰਾਮ ਰਾਜੂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੂਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 54 ਦੀ 1996 ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ। ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੇ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਫੈਸਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ ਅਨੁਚਿਤ ਸੀ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ 25.11.1994 ਨੂੰ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਤਲਾਬਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ, ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ 'ਤੇ ਪਾਲਿਸੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇੰਸ ਲਈ ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ 23.12.1994 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਠੀਕ ਰਿਕਾਰਡ ਬਰਕਰਾਰ ਨਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣਾ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸੀ। ਦੋ ਸਰਵੇਖਣਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਸਾਲਵੇਜ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਦਿਆਂ, ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ₹75,98,362/- ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ 01.07.1994 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਸੂਲੀ ਤੱਕ 9% ਪ੍ਰਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਬਿਆਜ ਨਾਲ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਵੀ.ਵੀ. ਰਾਮ ਰਾਜੂ, ਦੂਜੇ ਝੀਂਗਾ ਉਤਪਾਦਕ, ਵੱਲੋਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੂਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 54 ਦੀ 1996 ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ₹24,97,609/- ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ 9% ਪ੍ਰਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਬਿਆਜ ਨਾਲ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

5. ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਂਝੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਾ ਹੋ ਕੇ, ਦੋਵੇਂ ਦਾਵੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਬੈਚ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਅਰਥਾਤ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 5294, 7091, 8051 ਅਤੇ 4182 ਦੀ 2004 ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ। 10.11.2009 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਇਆ, ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਸਮੇਤ ਦਾਵੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬਿਆਜ ਨੂੰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗਿਣਿਆ। ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਲਈ ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਵਾਪਸ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ।

6. ਇਸ ਰੀਮਾਂਡ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਾਕਤ ਉੱਤੇ ਹੀ ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦਾਵੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਕਮ ਦੇ ਮਾਤਰਾਂਕਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਆਜ ਦੀ ਮਸ਼ਕ ਮੁੜ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਮਿਲੀ। ਜਿਹਨਾਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੇ ਮੈਸਰਜ਼. ਫਰੈਂਕ ਐੱਡ ਫੇਅਰ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਟਰਜ਼, ਰਾਜਾਹਮੁੰਦਰੀ ਵਲੋਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਰਵੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 01.09.1995 ਦਾ ਨੋਟ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬੀਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ। ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 01.05.1995 ਜੋ ਕਿ ਫਿਸ਼ਰੀਜ਼ ਦੇ ਖੇਤਰੀ ਉਪ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼,

ਵਿਸਾਖਾਪਟਨਮ, ਅਤੇ ਫਿਸ਼ਰੀਜ਼ ਬ੍ਰਾਂਚ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਵਿਸਾਖਾਪਟਨਮ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਰੇ ਹੋਏ ਝੀਂਗੇ ਦਾ ਕੁੱਲ ਭਾਰ 50,585 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਸੀ; ਕਿ ਮਰੇ ਹੋਏ ਝੀਂਗੇ ਦਾ ਔਸਤ ਭਾਰ ਹਰੇਕ 17.78 ਗ੍ਰਾਮ ਸੀ; ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਝੀਂਗੇ ਦੀ ਕੁੱਲ ਕੀਮਤ, ਖਰਚਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਰਚੇ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ, ₹94,97,952/- ਸੀ। ਝੀਂਗੇ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਸ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ 'ਵਾਈਟ ਸਪੋਟ ਬੀਮਾਰੀ' ਵਜੋਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਹਨਾਂ ਤੱਕ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦੂਜੀ ਸਰਵੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 22.09.1995 ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਰ. ਰਾਓ, ਪੀ.ਐਸ. ਰਾਮਨਾਥਨ ਅਤੇ ਬੀ. ਨਾਗੇਸਵਰ ਰਾਓ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਈ ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼/ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਮੁੱਲਾਂਕਣ/ਸਾਰਾਂਸ ਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਜਾਂ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵੀ ਸਮਰਥਿਤ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਵੇਕਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਨਿਰੀਖਣ ਲਈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਾਨ ਦੁਆਰਾ, ਸਮੇਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਨੂੰ ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੇ 'ਵਿਆਪਕ' ਟਿੱਪਣੀ ਵਜੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੇ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਵੇਕਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਰੇਕ ਝੀਂਗੇ ਦੇ ਔਸਤ ਭਾਰ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ 9.986 ਗ੍ਰਾਮ ਅਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਕੁੱਲ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ₹30,69,486.00 ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੇ ਇਸ ਰਕਮ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਵੇਕਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਟੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕੁੱਲ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ₹30,69,486.80 ਵਜੋਂ ਆਕਾਰਿਆ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ 10% ਪ੍ਰਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸਾਦਾ ਵਿਆਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰਕਮ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਆਜ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨਾਲ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੁੜ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ।

7. ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਯੋਗ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਗਣਨਾ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

"ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲਨ ਘੋਸ਼ਿਤ ਮੁੱਲ/ਇਕਾਈ ਲਾਗਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਇਨਪੁਟ ਲਾਗਤ (ਉਤਪਾਦਨ ਲਾਗਤ) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਜੋ ਵੀ ਘੱਟ ਹੋਵੇ।

ਇੱਕ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਯੋਗ ਹੋਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਮੌਤ ਦਰ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਟਾਕ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਬਾਕੀ ਮਾਤਰਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਟੇਬਲ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਗੂ ਪੱਖਵਾੜੇ ਲਈ ਕੁੱਲ ਮੌਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂ ਤਾਲਾਬ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਵੀ ਘੱਟ ਹੋਵੇ।"

8. ਇਸ ਲਈ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਯੋਗ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਗਣਨਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਤਰੀਕੇ ਹਨ: -

(i) ਇਨਪੁਟ ਲਾਗਤ ਵਿਧੀ: ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ ਇਨਪੁਟਾਂ ਦੀ ਮੁੱਲ ਦਾ 80%।

(ii) ਇਕਾਈ ਲਾਗਤ ਵਿਧੀ: ਅਸਲ ਬਚੇ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਔਸਤ ਸਰੀਰ ਭਾਰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ 150 ਦੀ ਇਕਾਈ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਗੁਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(iii) ਪੱਖਵਾੜੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿਧੀ: ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫਸਲ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦਸ ਪੱਖਵਾੜੇ ਤੱਕ ਸੀ, ਪਹਿਲੇ ਪੱਖਵਾੜੇ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਯੋਗ ਅਧਿਕਤਮ ਦਾਅਵਾ 25% ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੱਖਵਾੜੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੁਪਾਤਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਧਦਾ ਹੈ।

9. ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਯੋਗ ਨੁਕਸਾਨ ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨ ਗਣਨਾ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਤਾਕਤ 'ਤੇ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮੁੱਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀਆਂ ਮੁੱਲਾਂ ਕੰਮ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ: ਇਨਪੁਟ ਲਾਗਤ ਵਿਧੀ — 75,98,361/-; ਇਕਾਈ ਲਾਗਤ ਵਿਧੀ - 77,85,770/-; ਅਤੇ ਪੱਖਵਾੜੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿਧੀ — 79,20,000/-. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਵਾਬੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨ ਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬੀਮਾ ਰਾਸ਼ੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ।

10. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੇ 22.09.1995 ਦੀ ਤਾਰੀਖ

ਵਾਲੀ ਤਿੰਨ ਸਰਵੇਕਰਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਈ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਮੁੱਲ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਵਜੋਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਲਦਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਕਲਿਤ ਹਰੇਕ ਝੀਂਗੇ ਦਾ ਔਸਤ ਸਰੀਰ ਭਾਰ ਵੀ ਸ਼ੱਕੀ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਤੀ 01.09.1995 ਜੋ ਮੈਸਰਜ਼. ਫਰੈਂਕ & ਫੇਅਰ ਜਾਂਚਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਝੀਂਗਿਆਂ/ਬਚਾਏ ਗਏ ਝੀਂਗਿਆਂ ਦੇ ਔਸਤ ਸਰੀਰ ਭਾਰ ਨੂੰ 10 ਗ੍ਰਾਮ ਤੋਂ 12 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਦਾਜ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਐਮ.ਰਾਮਾ ਸੇਸ਼ਾਇਅਮ ਮਰੀਨ ਲਿਵਿੰਗ ਰਿਸੋਰਸਿਜ਼ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ 02.12.1994 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਝੀਂਗਾ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਛੱਜ ਜਾਲ ਨੂੰ 6 ਤੋਂ 8 ਤਾਲਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਬਚਾਏ ਗਏ ਝੀਂਗਿਆਂ/ਮਰੇ ਹੋਏ ਝੀਂਗਿਆਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਭਾਰ ਪ੍ਰਤੀ 12 ਗ੍ਰਾਮ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਡਾ. ਜੀ. ਸੁਧਾਕਰ ਰਾਓ, ਵਿਗਿਆਨੀ, ਸੀ.ਐਮ.ਈ.ਆਰ.ਐਲ., ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮਰੇ ਹੋਏ ਝੀਂਗਿਆਂ ਦਾ ਔਸਤ ਭਾਰ ਪ੍ਰਤੀ 10 ਗ੍ਰਾਮ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰਿਤ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਉੱਤੇ ਝੀਂਗਿਆਂ ਦਾ ਔਸਤ ਸਰੀਰ ਭਾਰ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਪਹਿਲੀ ਸਰਵੇ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਝੀਂਗਿਆਂ ਦਾ ਔਸਤ ਸਰੀਰ ਭਾਰ 10 ਗ੍ਰਾਮ ਤੋਂ 12 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਜਦੋਂ ਜਿਉਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਦੁਆਰਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਮਿਤੀ 01.05.1995 ਦਾ ਮੌਤ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਵਿਸ਼ਾਖਾਪਟਨਮ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮੌਤ/ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹਰੇਕ ਝੀਂਗੇ ਦਾ ਔਸਤ ਭਾਰ ਹੋਵੇਗਾ 17.78 ਗ੍ਰਾਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਕੜਾ ਵਧੇਰੇ ਤਰਕਪੂਰਨ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਔਸਤ ਸਰੀਰ ਦੇ ਭਾਰ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਝਾੜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਝੀਂਗਾ 33 ਗ੍ਰਾਮ ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਹੀ ਸੀ ਘਾਤਕ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਫੈਲਣ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ।

11. ਜਵਾਬੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ 01.05.1995 ਦੀ ਉਕਤ ਮੌਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਸੀ. ਅੱਗੇ ਦਾਇਰ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦਾਵੇਦਾਰ/ਬੀਮਾਕ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਮਰੀਨ ਪ੍ਰੋਡਕਟਸ ਐਕਸਪੋਰਟ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਥਾਰਟੀ (ਐਮ.ਪੀ.ਈ.ਡੀ.ਏ.), ਵਾਣਿਜ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਜਾਂ ਰਾਜ ਮੱਛੀ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਮੌਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਉਸ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੀ। ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਗਏ 17.04.1995 ਦੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦਾਵਾ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਲਲੇਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੌਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਐਮ.ਪੀ.ਈ.ਡੀ.ਏ. ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਜਾਂ ਰਾਜ ਮੱਛੀ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਸਾਈਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਚੁੱਪ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ

ਮੌਤ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਲਗਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਖਾਪਟਨਮ ਦੇ ਮਛੀਪਾਲਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ 01.05.1995 ਦੇ ਮੌਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ, ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਅਧੀਨ, ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾਕ੍ਰਿਤ/ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਮੱਛੀਪਾਲਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ/ਐਮ.ਪੀ.ਈ.ਡੀ.ਏ. ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਵੇਰਵਿਆਂ ਸਮੇਤ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੀ ਗਈ ਦਾਅਵਾ ਫਾਰਮ ਅਤੇ ਮੌਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।

12. ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਨਰਲ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਚੰਦੂਮੁੱਲ ਜੈਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ [ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1966 ਐਸ.ਸੀ 1644] ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਬੀਮਾਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਬੇਰੀਮਾ ਫਿਡੇਸ, ਭਾਵ, ਚੰਗੀ ਭਾਵਨਾ, ਬੀਮਾ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੋੜ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਬ ਪੁਨੇਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਇੰਡੀਆ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ [2022] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 655 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਬੀਮਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਪੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਪੂਰੀ ਚੰਗੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਕਿ ਚੰਗੀ ਭਾਵਨਾ ਦੋਵੇਂ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਤੱਥ ਜੋ ਪੱਖ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਕਿ ਬੀਮਾਕ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਵੀ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰੇ ਕਿਉਂਕਿ ਚੰਗੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਦੋਵਾਂ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਇਤਵ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ ਨਾ ਸਿਰਫ ਬੀਮਾ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਦੌਰਾਨ

ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਦੋਵਾਂ ਪੱਖਾਂ 'ਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

13. ਇਸ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਦੂਜੇ ਸਰਵੇਖਣਕਰਤਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਤੀ 22.09.1995 ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ₹17,64,097/- 'ਤੇ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਥਾਪਿਤ ਦਾਅਵੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਚਿਤ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਵੀ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਰਵੇਖਣਕਰਤਾਓਂ, ਐਮ/ਐਸ. ਫਰੈਂਕ ਅਤੇ ਫੇਅਰ ਜਾਂਚਕਰਤਾਓਂ, ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਨਿਰਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੂਰਾ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਿਆ ਸੀ। ਹੋਰ ਵੀ, ਆਪਣੀ ਪਾਲਿਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਦਾਅਵਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਪੀ.ਈ.ਡੀ.ਏ./ਰਾਜ ਮੱਛੀਪਾਲਨ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੌਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ਾਖਾਪਟਨਮ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਮੱਛੀਪਾਲਨ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ 01.05.1995 ਦੇ ਮੌਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਬੇਧਿਆਨੀ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਸਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਅਣਡਿੱਠ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਉਸੇ ਹੀ ਅਤੇ ਕਾਰਪੇਟ ਦੇ ਹੇਠ ਇਸ ਨੂੰ ਝਾੜ. ਹੋਰ ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕੱਦ ਅਤੇ ਇਹ, ਸ਼ਾਇਦ, ਠੀਕ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਇਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਲਈ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਣ-ਪੱਤਰ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਇਸਨੇ ਖੁਦ ਸੁਤੰਤਰ ਤੋਂ ਮੰਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਸਿਰਫ਼ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਵਿਤ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਬੀਮਾਯੁਕਤ, ਇੱਕ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ 'ਤੇ ਖਰਾ ਉਤਰੇਗੀ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਮੁਨਾਫ਼ਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨਾ। ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਮਿਤੀ 01.05.1995 ਦਾ ਮੌਤ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ, ਵਿਸ਼ਾਖਾਪਟਨਮ, ਨੂੰ ਗਿਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

14. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਣਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਹੇਠ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 21 ਵਿੱਚ ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ, ਅਰਥਾਤ, ₹5,78,361/- (ਇਨਪੁਟ ਲਾਗਤ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ) ਅਤੇ ₹ 75,87,750/- (ਯੂਨਿਟ ਲਾਗਤ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ) 01.05.1995 ਦੀ ਮੌਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹੀ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਪੱਖਵਾੜੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਨੁਕਸਾਨ ₹ 79,20,000/- ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਵੀਕਾਰਿਓ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨ ਮੁਲਾਂਕਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ, ਅਰਥਾਤ, ₹ 75,87,750/- ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਕੰਪਨੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਦੇ ਚੁਣੌਤੀ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਰਕਮ, ਅਰਥਾਤ, ₹ 30,69,486.80 ਅਦਾ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਰਕਮ ₹ 45,18,263.20 ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ 'ਤੇ ਵਿਆਜ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

15. ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ 1995-1996 ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬੈਂਕ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ 12% ਤੋਂ 13% ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਆਰ.ਬੀ.ਆਈ. ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 1994-95 ਲਈ ਵਿਆਜ ਦਰ 11% ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਲ 1996-97 ਲਈ, ਇਹ 11% ਤੋਂ 13% ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਆਜ ਦਰ, ਅਰਥਾਤ, 10% ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

16. ₹ 45,18,263.20 ਦੀ ਰਕਮ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ 10% ਸਾਦੀ ਵਿਆਜ ਦੇ ਨਾਲ, ਅੱਜ ਤੋਂ ਛੇ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਅਪੀਲ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਪਾਰਟੀਆਂ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਉਠਾਉਣਗੀਆਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate